

Medier bör avstå från att sända direkt

Medier bör inte sända direkt från andras arrangemang utan med fördröjning som huvudregel. Det skulle gagna tilltron till medierna och värna yttrandefriheten, skriver Nils Funcke.

Möjligheten att sända direkt var tidigare förbehållen de resursstarka etermedierna med stora sändarbussar. Internet och sändarutrustningar som ryms i en ryggsäck och kan skötas av en enda person har gett dagstidningar, tidskrifter, myndigheter, företag och även enskilda möjligheten att sända webb-tv direkt från sina egna eller andras arrangemang.

Att "gå live" från demonstrationer, debatter, seminarier eller presskonferenser är ingen intern angelägenhet för medierna. Bland annat aktualiseras reglerna i yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) och det medieetiska systemet med Allmänhetens medieombudsman (MO) om vem som ska hållas ansvarig. Den som sänder eller den som yttrar sig?

Yttrandefrihetsgrundlagen skiljer på direktsändningar från tillställningar som arrangeras av den som sänder och de som någon annan tagit initiativet till och ordnar.

Vid direktsändningar från en "dagshändelse" eller en "offentlig tillställning" som någon annan än programföretaget arrangerar gäller inte ensamansvaret. I stället för en utgivare

Det avgörande vid ansvarsutkrävande är vem som anses ha arrangerat pressträffarna.

ansvarar var och en för sina yttranden. Då gäller inte heller yttrandefrihetsgrundlagarnas anonymitetsrätt och förbudet mot represalier mot medverkande. Inte heller en deltagare eller åskådare som intervjuas i en sådan direktsändning kan räkna med grundlagens skydd.

Lite hårdraget har sådana direktsändningar även om de sänds i grundlagsskyddade medier samma rättsliga status som vilket klotterplank som helst på internet. Brottsbalken gäller fullt ut liksom EU:s dataskyddsförordning.

Frågan om ansvar för direktsändningar har ställts i blyxtbelysning med presskonferensen när chefsåklagare Krister Petersson meddelade att han lade ned förundersökning om mordet på statsminister Olof Palme och den omdiskuterade pressträffen med Göran Lambertz.

Skandiamannen

Chefsåklagare Krister Petersson hade skrivat upp förväntningarna inför sin presskonferens. Nu skulle mordet klaras upp och Sverige bli av med ett nationellt trauma. Vid presskonferen-

sen som direktsändes av bland annat SVT meddelade Petersson att han hade tillräckligt underlag för att väcka åtal och därmed skulle kunna förvänta sig en fällande dom.

Det var enligt Krister Petersson "omöjligt att komma runt" Skandiamannen som chefsåklagaren namngav och visade bilder på. Även namnet på några vittnen angavs men några tekniska bevis som kunde binda Skandiamannen vid mordet presenterades inte.

Någon domstolsprövning där chefsåklagarens indiciekedja kunde prövas var inte möjlig eftersom Skandiamannen avled för över 20 år sedan. Inte heller en rättslig prövning för förtal kan bli aktuell eftersom Skandiamannen inte har några anhöriga i livet och JK valt att inte väcka allmänt åtal för förtal av avliden. Däremot är myndighetens utpekande av Skandiamannen föremål för en utredning av JO. Uppfyllede åklagaren objektivitetskravet genom att ta fram och pröva uppgifter som talade emot Skandiamannen som mördare? Det framgick inte i sändningen. Ansvaret att ta tillvara en misstänkts intressen gäller även vid en presskonferens som direktsänds i ett grundlagsskyddat massmedium.

Lambertz pressträff

Förre justitiekanslern (JK) Göran Lambertz höll några timmar efter att han blivit släppt från häktet en pressträff i sin trädgård. Förundersökningen mot honom för våldtäkt hade lagts ned. Han är och ska betraktas som oskyldig enligt principen om oskyldighetspresumtion.

SVT och Expressen direktsände pressträffen där Göran Lambertz lämnade nedsättande uppgifter om kvinnan som anmält honom. Om innehållet i sändningarna uppfyller kraven för att utgöra förtal lämnas åt sidan här.

Vid pressträffen nämnde Lambertz kvinnans förnamn. Det gick ut i Expressens sändning men inte i SVT eftersom redaktionen då hade avbrutit sin sändning. Såväl SVT:s som Expressens utgivare ångrar att de direktsände pressträffen.

Det avgörande vid ansvarsutkrävande är vem som anses ha arrangerat pressträffarna.

I fallet med Skandiamannen var det myndigheten. Medieutgivarna kan därmed inte hållas straffrättsligt ansvariga utan ansvaret skulle falla på myndigheten. Eftersom det medieetiska systemet med Allmänhetens medieombudsman, MO, och Mediernas etiknämnd, MEN, endast prövar yttranden som en utgivare kan kontrollera och därmed ta ansvar för skulle det även om Skandiamannen haft efterlevande inte kunnat bli en medieetisk prövning inom det självreglerande systemet.

Hur Lambertz pressträff ska kategoriseras är inte självklart. Det var medierna som sökte

Frågan om ansvar för direktsändningar har ställts i blyxtbelysning med presskonferensen om Palmemordet och pressträffen med Göran Lambertz, skriver debattören. Foto: Polisen/TT, Marcus Ericsson/Aftonbladet/TT

→ SvD.se

Vem vågar anmäla ett sexualbrott?

Kvinnor har länge känt sig misstrodda av rättssystemet och är väl medvetna om den smutskastning de riskerar att drabbas av genom att anmäla ett sexualbrott. Cementeras den rädslan nu? Frågar jurister bakom uppropet #medvilkenrätt. SvD.se/debatt

upp honom och ville ha intervjuer. Det skulle därmed kunna anses vara en presskonferens som medierna arrangerade. Att pressträffen hölls i Göran Lambertz trädgård har ingen avgörande betydelse utan var en mer praktisk lösning. Mediernas publiceringar skulle därmed kunna prövas såväl rättsligt som medieetiskt om kvinnan anmäler publiceringarna.

Om pressträffen med Lambertz däremot ses som hans arrangemang skulle medierna gå fria från straffansvar och det skulle heller inte vara möjligt för den som anser sig ha drabbats av en publicitetsskada att få en medieetisk prövning.

Direktsändningar har puls och en oerhörd kraft. Enskilda kan lida skada eller men av felsägningar eller "kupper". Visserligen kan skadan lindras med en ursäkt, att utgivaren uttrycker ånger eller en rättslig eller etisk upprättelse. Men sagt ord och kastad sten kan inte tas tillbaka. Missaktningar lämnar alltid en tagg kvar.

Tanken bakom bestämmelsen i yttrandefrihetsgrundlagen är att ansvaret inte ska ligga på utgivaren eftersom programföretaget vid direktsändningar från tillställningar de inte själva arrangerar saknar möjlighet och befogenhet att styra över vilka som medverkar och vad som sägs. Det är en rimlig och problemfri ordning när det gäller till exempel sändningar från till exempel demonstrationer, möten och upplopp.

Vid vissa direktsändningar kan medierna riskfritt sända utan att behöva ta något ansvar rättsligt och undgå en medieetisk prövning. Invändningen "vi tar ändå alltid vårt ansvar" är poänglös. En enskild ska kunna få sin sak prövad av en självständig instans och inte bara en pliktskyldig pudling.

Vid direktsändningar av planerade och tidsbestämda tillställningar som till exempel pressträffar arrangerade av en myndighet, förening eller en enskild har medierna möjlighet att ta kontrollen. Det kan ske genom att fördröja sändningen några minuter för att ta bort namn, känsliga uppgifter eller värdeomdömen. Så gjorde Sveriges Radio vid "direktsändningen" från rättegången mot Krister Petersson.

Med en fördröjning förvandlas direktsändningen till sändning. Därmed blir yttrandefrihetsgrundlagarna och det medieetiska systemet tillämpliga fullt ut. Att sända med fördröjning bör vara huvudregeln och varje avsteg från den motiveras i varje enskilt fall. Det vore att ta ett publicistiskt ansvar, värna yttrandefrihetsregleringen och stärka det medieetiska systemet.

Nils Funcke
journalist, expert på yttrandefrihet och tryckfrihet

